

Introductie

Het gesprek tussen overheid en de samenleving is en blijft belangrijk. De gemeente Voerendaal vindt dat de stem van inwoners meetelt, zowel bij het maken van beleid als bij de uitvoering daarvan.

In dit beleidsstuk formaliseert en borgt hoe de gemeente Voerendaal omgaat met participatie. Het geeft duidelijkheid over de participatiekernwaarden, uitgangspunten en over welke rollen en verantwoordelijkheden gemeente, inwoners en initiatiefnemers zoals projectontwikkelaars hebben. Het bijbehorende afwegingskader biedt daarnaast tactische handvatten. Dit zijn de richtlijnen voor Voerendaalse participatie. Het geeft richting aan wanneer participatie ingezet kan worden en hoe de organisatie ervan opgepakt wordt. Daarnaast is er een participatiechecklist voor inwoners en initiatiefnemers zoals projectontwikkelaars.

De gemeente Voerendaal heeft reeds ervaring met verschillende vormen van participatie. Het lerende proces dat tot dit beleidskader heeft geleid, wordt doorgetrokken; eventuele nieuwe inzichten en wetswijzigingen kunnen te zijner tijd worden opgenomen in nieuw beleid en instrumenten.

Dit participatiebeleid is een verdere uitwerking van de eerdere afspraken die zijn gemaakt rondom de omgevingswet en inspraakverordening.

Participatie: wat is het en waarom is het belangrijk?

Participatie is het actief betrekken van mensen en organisaties bij maatschappelijke verandering. Er wordt gebruikgemaakt van de kennis en ervaring van inwoners. Het vergroot de kans op een duurzaam resultaat en het zorgt voor gelijkwaardigheid tussen inwoners, overheid en andere partijen. Zo komt de gemeente tot een weloverwogen en gemotiveerd besluit. Dat hoeft en kan niet altijd leiden tot een besluit waarmee iedereen het eens is. Een goed participatiebeleid helpt om dit proces te stroomlijnen en te uniformiseren.

Burger-, initiatiefnemers- of overheidsparticipatie

Participatie kan vanuit verschillende partijen geïnitieerd worden. De gemeente Voerendaal onderscheidt burger-, initiatiefnemers- en overheidsparticipatie. Alle betrokkenen hebben hierin een eigen rol.

- Burgerparticipatie: burgers participeren in een initiatief van de gemeente

Bij burgerparticipatie krijgen inwoners, individueel of georganiseerd, de kans om inbreng te leveren of invloed uit te oefenen op de ontwikkeling en/of uitvoering van beleid. Het gaat om raadplegen, adviseren, coproduceren of meebeslissen. De gemeente Voerendaal betreft belanghebbenden actief en voldoet aantoonbaar aan de vastgelegde kernwaarden en uitgangspunten.

- Initiatiefnemersparticipatie: Initiatiefnemer participeert met belanghebbenden

Ook initiatiefnemers, zoals projectontwikkelaars, kunnen aan de slag willen met veranderingen in Voerendaal. Wanneer (toekomstige) projecten van een initiatiefnemer de leefomgeving van inwoners (kunnen) veranderen of beïnvloeden, moet de initiatiefnemer een participatietraject instellen. De initiatiefnemer moet aantoonbaar voldoen aan de bijhorende participatiechecklist. Ook blijft de initiatiefnemer gedurende het traject afzender en contactpersoon voor belanghebbenden. De gemeente vervult eventueel een faciliterende. De raad neemt uiteindelijk een besluit over de uitvoering van of vergunningverlening aan een project.

- Overheidsparticipatie: de gemeente participeert in initiatieven van belanghebbenden

Bij overheidsparticipatie participeert de gemeente in (bestaande) initiatieven van inwoners, geeft deze de ruimte en verbindt deze waar mogelijk met elkaar. Inwoners nodigen de gemeente uit, nemen het voortouw en moeten aantoonbaar voldoen aan de bijhorende participatiechecklist voor inwoners en initiatiefnemers. De gemeente faciliteert. De raad neemt uiteindelijk een besluit over de uitvoering van of vergunningverlening aan een project.

Niveaus van participatie

Succesvolle participatie vraagt om maatwerk, passend bij de opgave en de doelgroep. Steeds moet de afweging worden gemaakt of een bepaald onderwerp of vraagstuk zich leent voor participatie. Ook moet er gekeken worden naar mate van invloed van de deelnemers. De gemeente Voerendaal gebruikt daarom het model van de participatieladder. Zo maken we keuzes over passende vormen van participatie en de mate van invloed. De participatieladder en hoe deze te gebruiken wordt verder uitgewerkt in het afwegingskader. De gemeente Voerendaal maakt een onderscheid tussen onderstaande participatieniveaus, met daarbij horende voorwaarden en kenmerken.

1. Informereren

De gemeente informeert inwoners en partners over nieuw beleid, een nieuw plan of nieuwe regelingen. Inwoners krijgen inzage in de (openbare) informatie waar ze naar vragen.

2. Raadplegen

Bij raadplegen gaat het om het verzamelen van ideeën, wensen, meningen en voorkeuren van belanghebbenden bij een project of traject. Op basis hiervan besluit de bestuurder/projectleider hoe het traject verder ingestoken wordt. Het kan dus zijn dat de gemeente anders besluit dan de voorkeur van de betrokkenen die geraadpleegd zijn.

3. Adviseren

Wanneer belanghebbenden om een gezamenlijk antwoord gevraagd wordt op een vraag, dan gaat het om adviseren. De bestuurder/projectleider geeft hierbij de kaders aan. Als er van het advies wordt afgeweken moet dit goed worden gemotiveerd.

4. Coproduceren

Een coproductie ontstaat wanneer de gemeente, samen met de belanghebbenden, een plan ontwikkelt. Dit gebeurt binnen vooraf vastgestelde kaders en het plan moet voldoen aan bepaalde randvoorwaarden. De gemeente gaat mee met de uiteindelijke keuze van de partijen die het plan ontwikkeld hebben of moet eventuele bezwaren goed motiveren.

5. Meebeslissen

De gemeente kan besluiten de keuze van een oplossing (deels) over te laten aan de belanghebbenden. In dit geval gaat het om meebeslissen. Een voorbeeld hiervan zijn de kernbudgetten. Ook hier worden kaders vastgesteld zijn waarbinnen de beslissing genomen moet worden. De gemeente gaat mee met de uiteindelijke keuze van de partijen die het plan ontwikkeld hebben of moet eventuele bezwaren goed motiveren. In de meeste gevallen zal de eindbeslissing bij de gemeenteraad liggen.

Voerendaalse participatie

De gemeente Voerendaal heeft een sterke basis voor participatie, met initiatiefrijke inwoners, een levendig verenigingsleven en betrokken ondernemers en partners. Het Voerendaalse DNA wordt gekenmerkt door sterke tradities en gemeenschapszin. Dit is terug te zien in de vele vrijwilligers, verenigingen en Burgerijen. We willen deze kennis en kracht vanuit de samenleving benutten, het liefst zo vroeg mogelijk in het proces. De tijden dat de overheid alleen de oplossingen bedacht en uitvoert zijn voorbij. Samen bouwen we aan het Voerendaal van morgen.

De gemeente Voerendaal wil ook vanuit beleid een sterke basis voor participatie leggen, met duidelijke kaders voor iedereen en gebaseerd op transparantie en laagdrempeligheid. Dit zorgt voor maatwerk en gelijkwaardigheid. Dit doet de gemeente door de vastgestelde kernwaarden en uitgangspunten in acht te nemen. De gemeente Voerendaal gelooft erin dat samenwerken met inwoners en andere partners aan maatschappelijke opgaven leidt tot passendere en meer gedragen oplossingen.

Participatiekernwaarden

Drie participatiekernwaarden vormen de basis voor Voerendaalse participatie. De kernwaarden laten zien wat de gemeente belangrijk vindt en zeggen wat over de sturing vanuit de gemeente en daarbij ook over de rol van inwoners of initiatiefnemers/projectontwikkelaars. Per opgave verschilt het zwaartepunt van de kernwaarden, aangezien participatie altijd maatwerk is.

- Transparantie

Er moet een sterke basis zijn voor participatie. De gemeente Voerendaal hecht daarom aan duidelijke kaders en heldere procedures. Alle betrokkenen hebben op voorhand dezelfde informatie en verwachtingen. Het is duidelijk wat ieders speelveld is. Opbrengsten en resultaten worden transparant gedeeld. Zo borgt de gemeente de legitimiteit van participatietrajecten. De gemeente is hiervoor verantwoordelijk.

- Actief burgerschap

De gemeente Voerendaal vertrouwt op de kennis, ervaring en energie vanuit de inwoners. Zo ondersteunt de gemeente actief burgerschap. Aan de ene kant door inwoners actief te betrekken bij maatschappelijke vraagstukken en aan de andere kant door initiatieven vanuit de samenleving zorgvuldig te wegen en waar mogelijk te ondersteunen.

- Medeverantwoordelijkheid

Voerendaal is van alle inwoners. Dit maakt dat we allen medeverantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van onze gemeente. Door vormen van participatie in te zetten neemt de gemeente de stem van inwoners en andere partners mee, zowel bij het maken van beleid als de uitvoering daarvan. Door betrokkenheid ontstaat ook medeverantwoordelijkheid.

Uitgangspunten

De kernwaarden zijn vertaald in vijf uitgangspunten waar minimaal aan moet worden voldaan in toekomstige trajecten, ongeacht de omvang, trede op de participatieladder of mate van invloed van deelnemers.

- Duidelijke kaders en rolverdeling

Goede participatie begint met duidelijke kaders en rolverdeling. De gemeente Voerendaal is vanaf de start helder over hoeveel invloed betrokkenen hebben, het budget en de besluitvorming. Zo heeft iedereen op voorhand dezelfde informatie en verwachtingen. Rolvastheid speelt hierbij een belangrijke rol. Iedereen houdt zich aan de vooraf afgesproken rolverdeling.

- Laagdrempelig

De participatietrajecten zijn laagdrempelig. De gemeente Voerendaal wil dat alle belanghebbenden mee kunnen doen. Hiervoor gebruikt de gemeente een mix van instrumenten. Dat betekent helder taalgebruik, werkvormen en communicatiemiddelen die zo laagdrempelig mogelijk zijn en aansluiten op de wensen en mogelijkheden van de doelgroep. Ook zijn de gebouwen waar bijeenkomsten zijn, voor iedereen goed toegankelijk.

- Heldere communicatie

De gemeente Voerendaal communiceert helder over participatietrajecten. Hierbij is de gemeente transparant en eerlijk. Inwoners en andere geïnteresseerden worden tijdens een participatietraject op de hoogte gehouden. Denk hierbij aan informatie over de processtappen, wat er met de inbreng is gedaan en de resultaten. Alle informatie is op één centrale plek terug te vinden. Het is duidelijk waar inwoners en andere partijen terecht kunnen met vragen.

- Maatwerk

Participatie is altijd maatwerk. De gemeente Voerendaal bekijkt daarom per opgave en doelgroep wat nodig en passend is. Daarop baseert de gemeente de keuzes voor de invullingen van een participatietraject. Tijdigheid is hierbij van belang. Waar mogelijk betreft de gemeente inwoners en andere partijen aan het begin van het proces.

- Gelijkwaardig

De gemeente, inwoners en andere partijen zijn gelijkwaardige gesprekspartners, ieder in een eigen rol. Iedereen kan, mits voldaan wordt aan bepaalde voorwaarden, initiatiefnemer van participatie zijn. De gemeente Voerendaal is inclusief en betreft belanghebbenden actief.

Rolvastheid

Bij goede participatie is de rolverdeling tussen de verschillende partijen duidelijk en houdt iedereen zich aan de gemaakte afspraken daarover. De gemeente Voerendaal vindt rolvastheid belangrijk.

Rol gemeente

In de samenwerking met inwoners en initiatiefnemers heeft de gemeente Voerendaal verschillende rollen. Zo is de gemeente het eerste aanspreekpunt voor initiatiefnemers met plannen voor de leefomgeving. De gemeente kan als belanghebbende meedoen met participatietrajecten, geïnitieerd door anderen, waarbij de gemeente Voerendaal het algemeen belang bewaakt. Daarbij toetst de gemeente of wordt voldaan aan de participatiechecklist voor inwoners en initiatiefnemers.

Daarnaast is de gemeente zelf initiatiefnemer. Bij nieuwe projecten wordt op voorhand de afweging gemaakt of participatie wenselijk is en zo ja, in welke vorm en onder welke voorwaarden.

De gemeente communiceert helder en transparant naar betrokkenen over het proces en de gemaakte keuzes. Tot slot stelt de gemeente duidelijke kaders op, hakt knopen door, is verantwoordelijk voor de besluitvorming en maakt duidelijk hoe de verschillende belangen zijn afgewogen in een besluit.

Afwegingskader en participatiechecklist

Het bijbehorende afwegingskader geeft concrete handvatten voor participatie in de praktijk. De gemeente Voerendaal maakt aan het begin van ieder mogelijk traject de afweging of een onderwerp of vraagstuk zich leent voor participatie, of juist niet. Na deze afweging worden de vervolgstappen uit het afwegingskader gevolgd. De stappen die in het afwegingskader worden doorlopen vormen de basis voor de verantwoording van de uiteindelijke keuzes.

Daarnaast is er een participatiechecklist voor inwoners en initiatiefnemers opgesteld, wanneer zij initiatief willen nemen tot participatie. Dit is een laagdrempelig document met de belangrijkste voorwaarden op een rij. De gemeente faciliteert waar nodig en beoordeelt de voorstellen die op basis van de checklist worden opgesteld.